

Norsk potetproduksjon 2023

Per J. Møllerhagen

NIBIO Frukt og grønt, Apelsvoll

per.mollerhagen@nibio.no

Arealer

Det totale potetarealet i 2023 var 114 964 daa (endelige tall fra Landbruksdirektoratet). Dette er en nedgang på ca. 4 000 daa sammenlignet med året før. De oppgitte arealene er de arealer som det er søkt produksjonstilskudd på. Det vil alltid være en del potet som settes i tillegg til dette, anslagsvis ca. 4-5 000 daa hvert år. På Østlandet ble arealet redusert med ca. 3 500 daa, mens for de andre landsdelene var små forandringer.

Hele 77 % av det totale potetarealet ligger på Østlandet. Det er fortsatt Innlandet, Vestfold og Telemark, Trøndelag og Viken som er de fire største potetfylkene. Innlandet er det desidert største, med 58 023 daa. Vestfold og Telemark hadde 14 681 daa, mens Trøndelag og Viken noterte seg for henholdsvis 13 475 og 12 338 daa. Rogaland hadde et areal på 6 323 daa i 2023 (nedgang på ca. 100 daa fra 2022), mens Vestland er minst i landet med 1 030 daa i 2023 (hvorav 85 % i Lærdal). I de tre

nordligste fylkene ble det satt 4 171 daa, som er en liten nedgang sammenlignet med 2022. Potetarealet i Troms og Finnmark var 2 723 daa, som er det samme som i 2022. Det dyrkes potet på 1,2 % av det totale jordbruksarealet det er søkt tilskudd for (9 854 040 daa).

Trenden fra tidligere år med nedgang i antall produsenter og økt areal pr. enhet har fortsatt i 2023. Antall produsenter som søkte produksjonstilskudd på potet i 2023 er redusert med 101 produsenter til 1339. Dette utgjør 3,7 % (4,0 % i 2022) av de 35 979 som totalt søkte produksjonstilskudd i jordbruket i 2023. Her er også arealer under 5 daa tatt med. Tabell 2 viser at gjennomsnittlig potetareal pr produsent på landsbasis nå er 85,8 daa, som er en liten økning sammenlignet med de foregående år. Det gjennomsnittlige arealet pr. produsent var i Innlandet på 159 daa, Vestfold og Telemark 120 daa og i Trøndelag 77 daa.

Tabell 1. Potetareal som det er søkt produksjonstilskudd på, i dekar. Kilde: Landbruksdirektoratet

	1999		2009		2021		2022		2023	
	dekar	%	dekar	%	dekar	%	dekar	%	Dekar	%
Østlandet	106614	71,9	101107	73,5	88438	76,7	91807	77,2	88256	76,7
Vestlandet	11650	7,8	11719	8,5	7012	6,1	7537	6,3	7353	6,4
Midt-Norge	22452	15,1	17971	13,1	15625	13,6	15275	12,9	15184	13,2
Nord-Norge	7794	5,2	6853	5,0	4199	3,6	4286	3,6	4171	3,7
Totalt	148510	100	137650	100	115274	100	118905	100	114964	100

Vestlandet: Rogaland og Vestland

Midt-Norge: Møre og Romsdal, Trøndelag

Nord-Norge: Nordland, Troms og Finnmark

Østlandet: Øvrige fylker

Tabell 2. Antall potetprodusenter, totalt potetareal og areal pr. produsent. Kilde: Landbruksdirektoratet

	1999	2009	2021	2022	2023
Antall produsenter	9839	3102	1463	1440	1339
Potetareal, daa	147432	137650	115274	118905	114964
Areal/produsent, daa	15,0	44,4	78,8	82,6	85,8

Avlinger og produksjon

Tallene for avling viser at det ble produsert totalt 376 400 tonn potet i Norge i 2022. Dette var 7 500 tonn mer enn i 2021. Merk at dette er foreløpige tall, og at korrigeringer vil komme. Avlinga pr. daa var 3 087 kg/daa i 2022. Dette er på nivå med det foregående året. For 2023 er det forventet at avlingene både totalt og i kg/daa blir lavere enn i 2022. Selv om arealene er redusert i de seinere åra, ligger den årlige totale produksjonen på vel 350 000 tonn. I alle de tre viktigste potetområdene på Østlandet (Solør/Odal, Oslofjordområdet og Mjøsområdet/Hadeland) er det rapportert om lavere avlinger og arealer som ikke kunne høstes. I Trøndelag er det rapportert om bra avlinger, men noen arealer ble stående ute etter en våt høst. På Jæren er det rapportert om store avlinger og stort sett fin kvalitet så langt (pr. desember). Landbruksdirektoratets lagertelling pr. 1. november 2023 viser at lagerbeholdningen for matpotet er godt under snittet for de siste fem årene (37 034 mot ca. 50 000 tonn i 2019-2022), mens beholdningen for industripotet ligger 26 % under fjoråret, med totalt 92 496 tonn på lager. Totalt betyr dette at 129 530 tonn lå på lager pr. 1. november 2023 mot 176 203 tonn i 2022.

Tabell 3. Avlinger i kg/daa og totalt produsert kvantum

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB)

	2010	2020	2021	2022*
Kg/daa	2517	3151	3095	3087
Totalt produsert kvantum, tonn	333200	361200	368900	376400

*Tallene er foreløpige

Sertifisert settepotetproduksjon

Settepotetarealet og omsatt kvantum de siste åra er vist i tabell 4. Arealet har økt fra ca. 8 000 (2010) til 9 118 daa sertifisert vare i 2023, 195 daa mer enn foregående år. Omsatt mengde settepotet har variert noe de siste åra (6 000 tonn for 15 år siden til vel 10-11 000 tonn de siste åra). Våren 2023 ble det

solgt 10 121 tonn settepotet, som er en reduksjon på 700 tonn sammenlignet med foregående år. Det produseres desidert mest sertifiserte settepoteter i Innlandet fylke, og da med hovedtyngden i Glåmdalen mellom Elverum og Skarnes. De tre sortene som ble dyrket på størst settepotetareal i 2023 var: Lady Claire 1 297 daa, Asterix 1 205 daa og Innovator 1 314 daa. Mandel, Fakse, Folva, Fontane og Solist lå alle på mellom 200 - 900 daa i sertifisert produksjon. Colomba var størst blant tidligsortene og ble dyrket på 330 daa. Av norske sorter ble det dyrket størst areal (daa) av Nansen (124), Laila (148), Beate (251), Peik (177) og Rutt (126).

Det er interessant å se på effektiviteten i settepotetproduksjonen målt i kg/daa omsatt vare. I 2022 ble det omsatt 1 134 kg/daa fra 2022 - avlinga, dette er på linje med de foregående to åra. Mengde omsatt vare var 10 121 tonn våren 2023 mot 10 859 tonn våren 2022.

Salget av settepotet pr. daa er lavt sammenlignet med avling i kg/daa av hele potetproduksjonen. Dette kan delvis forklares med at i settepotetproduksjonen blir riset sprøytet ned tidligere enn i øvrig produksjon og gjødselnivået er redusert. Dette for å få mest mulig av avlinga i settepotetfraksjonene. Produsenter som dyrker sertifiserte settepoteter, bruker i noen grad settepotet fra egen avl påfølgende år, noe som ikke kommer fram i statistikken. Dette kvantumet kan anslås til 1 300-1 500 tonn (15 % av egen produksjon i gjennomsnitt for alle dyrkere av sertifisert vare brukes til eget bruk påfølgende år). Settepoteter omsettes i 30-45 mm, 35-50 mm og 45-55 mm som de mest vanlige størrelsessorteringene. Ved gjenbruk av egne settepoteter (klassen blir da automatisk nedklassifisert) er det ofte vanlig å bruke overstørrelser, dvs. + 50-55 mm, slik at settepotetmengden pr. daa ofte blir på rundt 350 kg/daa. Flere settepotetdyrkere har en kombinasjonsproduksjon mellom konsum-/industrileveranse og settepotetproduksjon. Dersom en går ut fra en middels settepotetmengde på 250 kg/daa, ble det satt ca. 28 741 tonn

Tabell 4. Sertifisert settepotetproduksjon. Kilde: Mattilsynet

	2010	2020	2021	2022	2023
Areal, daa	8397	9491	9189	8923	9118
Tonn, omsatt*	7600	11162	10859	10121	-
Omsatt kg/daa	905	1176	1182	1134	-
Vraking etter vekstkontroll %	6,7	5,5	6,0	7,9	3,6

* Vær OBS på at omsatt kvantum er det som ble solgt påfølgende vinter/vår. (eks. 10 121 tonn ble solgt våren 2023 av 2022 avlingene)

settepoteter i 2023 (totalt potetareal var ca. 114 964 daa). Det betyr at 35,2 % av settepotetene som ble satt i 2023 var sertifiserte. Dette er ett prosentpoeng reduksjon fra 2022.

Sortene det var størst salg av (tonn) for setting våren 2023 var (omsetning 2022 i parentes): Asterix 1 505 (1 740), Lady Claire 1 314 (1 482), Fakse 718 (957), Folva 1 003 (939), Innovator 1 082 (902), Mandel, klon1 837 (838), Nansen 211 (297), Beate 153(200), Kerrs Pink 178 (143), Anouk 193(144), Laila 178 (275), Pimpernel 135 (134) og Celandine 157 (71) tonn. Av de tidlige sortene var det størst omsetning (tonn) av Solist 409 (524), Colomba 489 (304), Rutt 135 (194), Arielle 58 (89), Berle 166 (144), Hassel 131 (151), og Juno 65 (87). Typiske industrisorter hadde følgende omsetning: Peik 217 (160), Oleva 162 (146), Fontane 193 (144), Saturna 104 (129), Kiebitz 95(48) og Kuras 268 (224) tonn. Av de øvrige sortene ble det omsatt mindre enn 100 tonn pr. sort.

Andel vraket settepotetareal i 2023 var på 3,6 % (7,9 % i 2022) før vintertesten. Det var 11 partier (av totalt 305 partier) som representerte 329 daa som ble vraket etter vekstkontrollen i sommer. Viktigste årsaker var PVA/PVY virus og stengelrâte. Av disse

ble 6 partier (Asterix, Fontane, Solist og Kerrs Pink) på totalt 133 daa vraket på grunn av stengelrâte. Ett parti av Fakse på 60 daa ble vraket fordi avstanden til ukontrollert areal var for liten, mens to parti på 1 daa ble vraket pga. sortsblending. Lagerkontroller høsten 2023 viste at det var bra kvalitet på lager innunder jul. Innhøstingsforholda var stort sett gode i Trøndelag, mens det var dårligere høsteforhold på Østlandet. Kvaliteten på settepotetene ser så langt bra ut med lite skurv og stor andel i rett settepotetstørrelse. Lunarossa er faset ut i 2022. Erika er faset ut (2021) til fordel for den nye sorten Celandine i neste års settepotetdyrking. Aksel og Troll er også faset ut. Monte Carlo, Toronto og P03-19-21 er nye sorter i avlen.

I sertifisert avl i Norge er maksimumsgrensa for å få godkjent en sertifisert vare et maksimalt innhold av virus og stengelrâte på 1,0 % hver ved vekstkontroll, og 10 % virus i vintertest i klasse C (sertifisert). Det meste av settepotetene som omsettes er for øvrig basiskvalitet (klasse B) med maks. 0,5 % stengelrâte, 0,5 % virus i åkeren og maks. 4 % virus i vintertest etterpå. Rapportene fra vintertestene viser at det generelt var mindre virus enn i 2022.